

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Jasmina Vouri

Logistika v vojni za Slovenijo

Diplomsko delo

Ljubljana, 2009

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Jasmina Vouri

Mentor: doc. dr. Vladimir Prebilič

Logistika v vojni za Slovenijo

Diplomsko delo

Ljubljana, 2009

Zahvaljujem se mentorju doc. dr. Vladimirju Prebiliču za strokovno pomoč in usmeritve pri izdelavi diplomskega dela.

Posebej se zahvaljujem brigadirju Viktorju Kranjcu, ki je s svojimi izkušnjami bistveno pripomogel k izdelavi diplomskega dela.

Hvala tudi družini, še posebej očetu, za spodbudo in pomoč v času študija.

Logistika v vojni za Slovenijo

Diplomska naloga vsebuje kratek pregled logističnih sistemov v treh različnih družbenih sferah, v katerih se je Slovenija znašla v zadnjih dvajsetih letih – Slovenija kot del velike in močne vojaške velesile, v okviru bivše Jugoslavije, s svojo lastno vojaško industrijo in vojaško samooskrbo; kot država v tranziciji, odvisna od lastne samoiniciative in improvizacije, predvsem pa od pomoči in angažiranja civilnega prebivalstva (še posebej med osamosvojitveno vojno); in kot samostojna državna tvorba, z lastnim vojaškim logističnim sistemom, ki se vključuje v mednarodno skupnost in se je s svojimi lastnimi oboroženimi silami prisiljena prilagajati zahtevam zavezništev, v katera vstopa. Vsako obdobje je imelo svoje specifične značilnosti, katere so ga zaznamovale. Pri tem je pomembno poudariti še različno uporabo terminologije, ki se je spreminjala skupaj s sistemi. Obenem so različna pojmovanja zajemala različne dejavnosti, ki so obsegale tisto, kar danes v Sloveniji imenujemo logistični sistem Slovenske vojske, razvoj katerega pa še do danes ni končan.

Ključne besede: zaledna podpora, Teritorialna obramba, logistični sistem.

Logistic in the war for Slovenia

The Thesis includes a brief overview of logistic systems in three different social spheres, in which Slovenia found itself in the last twenty years – Slovenia as a part of a large and powerful military Superpower in frames of foreign Yugoslavia, with its own military industry and military self-supply; as a transition State, dependant on its own initiative and improvisation and with help from the civilian population (especially during the independence war); and as an independent state formation with its own army and own logistical system, joining the international community, where it is forced to adapt with its own armed forces to the demands of alliances, which she is entering. Every period had its own characteristics. The latter among others means that it has to change and adapt its military logistic system. In this matter it is important to emphasize the use of terminology, which has changed within different systems. At the same time different comprehensions included different activities, which contained what we nowadays in Slovenia call the logistic system of the Slovenian Armed Forces which development isn't finished yet.

Keywords: rear service support, Territorial Defence Forces, logistic system.

KAZALO VSEBINE

1 UVOD	6
2 METODOLOŠKO-HIPOTETIČNI OKVIR.....	8
2.1 Cilji in predmet analize	8
2.2 Raziskovalna vprašanja	8
2.3 Uporabljene metode	8
2.4 Temeljni pojmi	9
3 ZALEDNA PODPORA JLA	12
3.1 Republiški in Pokrajinski štab teritorialne obrambe	16
4 JUGOSLOVANSKA LJUDSKA ARMADA V SLOVENIJI	17
5 OSAMOSVOJITVENA VOJNA 1991	18
6 RAZOROŽITEV TERITORIALNE OBRAMBE	18
6.1 Organiziranost Teritorialne obrambe	20
6.2 Teritorialna obramba Slovenije	21
6.3 Financiranje teritorialne obrambe	24
7 VOJAŠKA LOGISTIKA SLOVENSKE VOJSKE	25
7.1 Oskrbovanje	25
7.2 Premiki in transporti	26
7.3 Vzdrževanje materialnih sredstev	27
7.4 Zdravstvena oskrba	28
7.5 Vojaška infrastruktura	28
7.6 Finančna zagotovitev	28
8 LOGISTIKA SLOVENSKE VOJSKE PO VSTOPU V ZVEZO NATO.....	30
9 SKLEP.....	31
10 LITERATURA.....	33

KAZALO DIAGRAMOV

Diagram 3.1: Načelna shema zalednega bataljona (v brigadah)	15
Diagram 3.2: 1. zaledna četa	15
Diagram 3.3: 2. zaledna četa	15
Diagram 3.4: Republiški štab za TO	16

1 UVOD

Logistika se v današnjem svetu pojavlja na vseh družbenih področjih, s tem tudi na vojaškem, kjer se zanjo uporablja termin vojaška logistika. Danes si brez učinkovite logistične podpore ne moremo predstavljati uspešno izvedene vojaške akcije, ne glede na stopnjo njene intenzivnosti in njeno raven. V vsaki državi pa je vojaška logistika vgrajena v obrambne sisteme držav v miru, krizi in vojni. Njen temeljni namen je zagotavljanje materialnih in drugih sredstev za delo. Organiziranost vojaške logistike v posameznih vojskah pa je odvisna predvsem od velikosti posamezne države in velikosti njenih oboroženih sil, gospodarske moči, geostrateškega položaja, naravnih značilnosti ter družbenega in političnega sistema države.

Posebnost delovanja vojaške logistike je razvidna iz primera osamosvajanja Republike Slovenije poleti 1991, ko se je odcepila od takratne SFRJ. Slovenija je takrat ostala brez obrambnega sistema, v okviru katerega je delovala, lastnega pa še ni imela razvitega in oblikovanega. V času vojne, ki je potekala med Jugoslovansko ljudsko armado in Teritorialno obrambo Slovenije, je bila slednja z vidika logistične podpore popolnoma odvisna od lastne samoiniciative in iznajdljivosti, predvsem pa od aktiviranja civilnega prebivalstva in posameznikov, ki so bili pripravljeni brezpogojno pomagati. Ob pomoči le-teh in trdni volji, ki je gnala Slovence, nam je uspelo premagati tehnološko močnejšega nasprotnika¹.

Ko je bila Slovenija še ena izmed republik nekdanje federativne Jugoslavije, je njen logistični sistem temeljil na doktrini logistike v Jugoslaviji. Na slovenskem ozemlju je imela Jugoslavija 5. vojaško območje s tremi korpusi, v Ljubljani pa je bila zaledna baza, ki je skrbela za t. i. *pozadinsko obezbeđenje* (termin v slovenščino prevajamo kot zaledna podpora, zato bom tudi v nadaljevanju, ko bo govora o logistični podpori v Jugoslaviji, uporabljala ta termin). Po vojni se je logistični sistem začel najprej oblikovati na podlagi vojnih izkušenj. Logistične enote so bile majhne in s tem tudi drage. Slovenija je zato kmalu začela z oblikovanjem modernejšega logističnega sistema, ki je z vstopom Slovenije v zvezo NATO začel dobivati nove razsežnosti. Ko je Slovenija začela pogajanja za vstop v zvezo NATO, je svoje logistične enote na novo prestrukturirala in povečala. Leta 2003 je bil oblikovan Koncept preoblikovanja vojaške logistike, lani pa je Slovenija sprejela prvo Doktrino vojaške logistike

---

¹ Jugoslovanska ljudska armada je bila takrat četrta največja vojaška sila v Evropi, slovela pa je tudi kot vojska z naj sodobnejšo oborožitvijo in opremo. Obenem je veljala tudi kot najdražja in največja državna institucija, imela je svojo lastno vojaško industrijo, infrastrukturo in samooskrbo (Mikulič 2005).

Slovenske vojske, v kateri so določena načelna stališča in usmeritve organiziranja, uporabe in delovanja logistične podpore Slovenske vojske v Sloveniji ali zunaj njenih meja v miru, operacijah kriznega odzivanja in pri vojaški obrambi države in drugih nalogah Slovenske vojske.

Ko je bila Slovenija še država v tranziciji, sta, kot sem že omenila, pomembno vlogo odigrala samoiniciativa in improviziranje, pomembno vlogo pa so imeli tudi posamezniki, brez katerih Sloveniji ne bi uspelo, kar ji je. Če pobrskamo po dostopni literaturi in virih, kaj kmalu postane jasno, da o tem, kaj se je dejansko dogajalo med vojno, nikjer ni zapisano, zato mi za jasnejši pregled ni preostalo drugega kot poiskati posameznike in jim prisluhniti o tem, kako je v vojnih razmerah deloval logistični sistem tedanje Teritorialne obrambe. Tako sta pri oblikovanju diplomskega dela pomagala Viktor Krajnc² in Ladislav Lipič³.

---

² Komandant Teritorialne obrambe za zahodno Štajersko, sodeloval je pri preoblikovanju Teritorialne obrambe v Slovensko vojsko in zato prejel častni znak svobode Republike Slovenije. Danes upokojeni brigadir Slovenske vojske.

³ Generalmajor, eden izmed organizatorjev narodne zaščite v Pomurju, prejemnik spominskega znaka Manevske strukture narodne zaščite, poveljnik Pokrajinskega štaba Teritorialne obrambe vzhodnoštajerske pokrajine. Danes svetovalec je pri predsedniku Republike Slovenije.

2 METODOLOŠKO-HIPOTETIČNI OKVIR

2.1 Cilji in predmet analize

Predmet proučevanja je delovanje logistične oskrbe na treh ravneh; na prvi ravni delovanje sistema pred obdobjem vojne (zaledna podpora v Jugoslaviji), na drugi ravni prenos sistema v vojno stanje in na zadnji ravni delovanje logističnega sistema, ki se je oblikoval po vojni – logistični sistem današnje Slovenske vojske. Cilj diplomskega dela je predstaviti dejansko stanje, delovanje in organizacijo logistike na vseh treh ravneh in prenos le-tega med posameznimi fazami.

2.2 Raziskovalna vprašanja

1. Logistični sistem v vojni za Slovenijo še ni bil razvit, oskrbovanje je bilo prepuščeno improvizaciji in sprotneemu razvoju dogodkov, sprti pa se je tudi prilagajalo tedanjim zmožnostim in potrebam.
2. Celovit logistični sistem se je začel oblikovati v letih po vojni in je še v razvoju.
3. Kljub tedanjim razmeram in velikim pomanjkljivostim je bila oskrba dobro organizirana.
4. Vojaška logistika v vojni za Slovenijo je temeljila predvsem na sodelovanju s civilnim prebivalstvom.

2.3 Uporabljene metode

Temeljna raziskovalna metoda, ki sem jo uporabila pri izdelavi diplomskega dela, je *intervju*, s pomočjo katerega sem zaradi velikega pomanjkanja pisnih virov oblikovala jedro diplomskega dela in z njim dopolnila teoretična spoznanja, do katerih sem prišla z uporabo *analize sekundarnih virov*. Le-teh je zaradi neraziskanosti tega področja in majhne pripravljenosti udeležencev vojne, da bi o tem dejansko spregovorili, zelo malo. Metodo intervjuja sem uporabila v pogovoru z osebama, ki sta imeli v vojni za Slovenijo na področju logistike ključne vloge. Skozi celotno pisanje diplomskega dela sem uporabljala *zgodovinsko analizo*, s pomočjo katere sem orisala dogodke iz vojne za Slovenijo.

2.4 Temeljni pojmi

Pojem logistike velikokrat enačimo s pojmom oskrbe in preskrbe, ki sta sicer neposredno povezana s pojmom logistike, njun pomen pa je drugačen. Prav tako tudi teorija in praksa pojma logistike ne uporabljata enotno, pojavljajo se različna pojmovanja termina (Prebilič 2006).

Logistika je veda o načrtovanju in izvrševanju premikov ter vzdrževanju sil. V svojem najširšem pomenu podpira naslednje vidike vojaških operacij, ki se ukvarjajo s/z (Nato Logistics Handbook 1997):

- oblikovanjem in razvojem, nabavo, hrambo, transportom, razdelitvijo, vzdrževanjem, evakuacijo in odstranjevanjem opreme in materialnih sredstev;
- transportom osebja;
- nabavo ali izgradnjo, vzdrževanjem, delovanjem in razporeditvijo infrastrukture;
- nabavo in opremljanjem služb;
- zdravstveno zagotovitvijo.

Logistika je veda, ki proučuje zakonitosti načrtovanja, organiziranja, usmerjanja in kontroliranja tokov materialnih sredstev, osebja in informacij ter učinkovito in uspešno izvedbo aktivnosti. Pomen izhaja iz grških besed »logo« (zamiselnost), »logic« (preračunljiv, logično misleč) in »logistikos« (veščina, izkušnje in znanje v razumskem ocenjevanju vseh relativnih elementov v prostoru in času) (Žurman in drugi 2008, 75).

Vojaška logistika je disciplina logistike, ki se ukvarja z zagotovitvijo materialnih sredstev in storitev za delovanje vojaških sil v določenem času in prostoru. Predstavlja predvsem logistiko porabe in v manjšem obsegu proizvodno logistiko (Žurman in drugi 2008, 82).

Poslanstvo vojaške logistike je po Doktrini vojaške logistike opredeljeno kot zagotavljanje materialnih sredstev in storitev, ki oboroženim silam omogočajo izvedbo vojaških operacij. Njen cilj je vzdrževati načrtovane zmogljivosti sil s pravočasno, popolno in neprekinjeno logistično podporo. Logistični načrti morajo biti narejeni, zahteve oboroženih sil morajo biti izpolnjene, logistika pa mora biti pripravljena za hitro in sprotno mobilizacijo rezerv, kar

pomeni, da sodobna situacija zahteva učinkovito aktiviranje zalog materialnih sredstev in pripravljenost nacionalnega gospodarstva na spremembe proizvodnje (Žurman in drugi 2008). Logistika predstavlja pomemben dejavnik vojaških sil na območju delovanja in pri zagotavljanju njihove vzdržljivosti v času izvajanja poslanstva. Uspešno izvedene akcije si ni mogoče predstavljati brez uspešno izvedbe logistike, ne glede na stopnjo intenzivnosti, kar pomeni ustrezno podporo v pravem času in na pravem mestu (Podbregar 2007).

Pojem **oskrbe** se vedno uporablja, ko pride do porabe določene dobrine, saj le-ta dostavlja nove dobrine za normalno delovanje in življenje ljudi. Oskrba pa predstavlja tudi dejavnost na najnižji organizacijski ravni v vojaško-organizacijskih strukturah na taktični ravni (Prebilič 2006).

Oskrbovanje vključuje dejavnosti, ukrepe in postopke, s katerimi z načrtno uporabo materialnih virov in zalog pravočasno ter neprekinjeno zagotavljamo oskrbo poveljstev in enot s sredstvi in storitvami (Žurman in drugi 2008, 78).

Logistična podpora je dejavnost, ki se izvaja za zagotovitev sposobnosti za delovanje in ohranjanje vzdržljivosti sil za vse načine in vrste delovanj. Obsega aktivnosti, ki se nanašajo na pridobivanje, skladiščenje, razdelitev, vzdrževanje in evakuacijo materialnih sredstev, premik moštva in sredstev, pridobivanje, vzdrževanje in upravljanje vojaške infrastrukture, zagotavljanje storitev in zdravstveno oskrbo. Izvaja se v okviru šestih medsebojno povezljivih in soodvisnih funkcionalnih področij: oskrbovanja, premikov in transporta, vzdrževanja, zdravstvene oskrbe, vojaške infrastrukture in finančne zagotovitve (Furlan in drugi 2006, 96).

Zaledna podpora oboroženih sil je skup dejavnosti, pravil in postopkov poveljstev, štabov, uprav, enot in ustanov oboroženih sil, družbeno političnih skupnosti in delovnih organizacij, ki se preskrbujejo z najugodnejšimi materialnimi in zdravstvenimi pogoji za vodenje oboroženega boja, življenje in delovanje enot in ustanov oboroženih sil v primeru boja, prav tako pa je tudi sestavni del materialne in zdravstvene podpore vsenarodnega oboroženega boja (Pravilo: Pozadinsko obezbeđenje oružanih snaga SFRJ v ratu 1990).

Intendantska služba je organizacija, ki se ukvarja z oskrbovanjem oboroženih sil z intendantskimi materialnimi sredstvi (hrano, obleko, obutvijo, opremo in drugim). Po svojem značaju spada med zaledne službe. Obseg, funkcije, struktura, sistem popolnjevanja, izbor

kadrov, način materialne podpore in drugo je pogojeno z značilnostmi in velikostjo oboroženih sil, krajem in vlogo celotne zaledne organizacije, veljavnim sistemom vodenja in upravljanja, materialno bazo društva in drugim (Gažević 1972).

3 ZALEDNA PODPORA JLA

V vojnem stanju so dejavnosti vojaške zaledne podpore JLA vključevale: oskrbo, prehrano, proizvodnjo in vzdrževanje materialnih sredstev, promet in transport, zdravstveno zaščito, veterinarsko zaščito, gradbeništvo in protipožarno zaščito. Vsebinsko pa se je zaledna podpora delila na tehnično, intendantsko, sanitetno, veterinarsko, prometno, gradbeno in protipožarno podporo.

Intendantska podpora je organiziran in med seboj usklajen skup dejavnosti, nalog in postopkov poveljstev ter enot oboroženih sil, ki v sodelovanju s pristojnimi organi DPS (družbenopolitične skupnosti) zagotavljajo: intendantsko-materialna sredstva, prehrano, pitno vodo in opravljanje dejavnosti nadrejene intendantske službe. Intendantska podpora pri tem vsebuje oskrbovanje intendantskih materialnih sredstev, preskrbo s pitno vodo, proizvodnjo, dopolnilno podporo, asortiment potrošniških sredstev za plačilo in usluge pristojne intendantske službe (Pravilo: Pozadinsko obezbeđenje oružanih snaga SFRJ v ratu 1990).

Oskrba z materialnimi sredstvi

Oskrba z materialnimi sredstvi mora biti pravočasna in v skladu s potrebami enot oboroženih sil, obsega pa načrtovanje, nabavo, upravljanje in popolnitev. Načrtovanje potreb materialnih sredstev se osnuje na podlagi številčnega stanja, porabnika, norme pripadanja, normativnih stroškov in stvarne potrebe (Pravilo: Pozadinsko obezbeđenje oružanih snaga SFRJ v ratu 1990).

Prehrana

Prehrana vsebuje načrtovanje prehrane, oskrbo življenjskih potreb, pripravo in delitev hrane, proizvodnjo kruha in prepečenca, klanje živali, predelavo mesa in kontrolo nad prehrano. Pripadniki oboroženih sil se prehranjujejo v skladu z normami, ki jih predpiše načelnik štaba vrhovnega poveljstva, uporabljajo pa se dnevni obroki hrane (tekoči, suhi in konzervirani), dopolnila in diete. Hrana se lahko pripravlja v vojaških restavracijah, premičnih kuhinjah, improviziranih poljskih objektih in gospodinjstvih (Pravilo: Pozadinsko obezbeđenje oružanih snaga SFRJ v ratu 1990).

Oskrba s pitno vodo

Oskrba s pitno vodo je v pristojnosti intendantske službe in vsebuje iskanje primerne objekta z vodo in povirja, dobavo in prečiščenje vode, transport vode do enot in kontrolo

kakovosti vode. Enote in ustanove oboroženih sil se z vodo oskrbujejo po pravilu samostojno iz obstoječega objekta, ko pa vode zmanjka, se ta pripelje z drugega teritorija. Uporabljati se sme le voda, ki je bila pregledana in s strani sanitetnega organa proglašena za neoporečno (Pravilo: Pozadinsko obezbeđenje oružanih snaga SFRJ v ratu 1990).

Opremljanje

Pri opremljanju je treba pripadnikom oboroženih sil preskrbeti in izdati obleko, obutev in drugo intendantsko opremo (delovne uniforme ter zaščitne in specialne uniforme ter drugo opremo). Bojna uniforma je enotna za vse pripadnike oboroženih sil. Posebne uniforme so za častnike, generale in člane predsedstva SFRJ (Pravilo: Pozadinsko obezbeđenje oružanih snaga SFRJ v ratu 1990).

Uslužne dejavnosti

Uslužne dejavnosti zajemajo vzdrževanje intendantskih in drugih materialnih sredstev, tekstila, pranje perila, kemijsko čiščenje obleke, brivsko-frizerske storitve in kopanje ljudstva (Pravilo: Pozadinsko obezbeđenje oružanih snaga SFRJ v ratu 1990).

Zaledna podpora se organizira v vseh poveljstvih in enotah oboroženih sil v skladu z uradnimi predpisi in odgovornostmi za izvrševanje dejavnosti in nalog zaledne podpore. Njihovi nosilci so logistični organi, enote in ustanove oboroženih sil, katerih sila in sestave se predpišejo glede na formacijo.

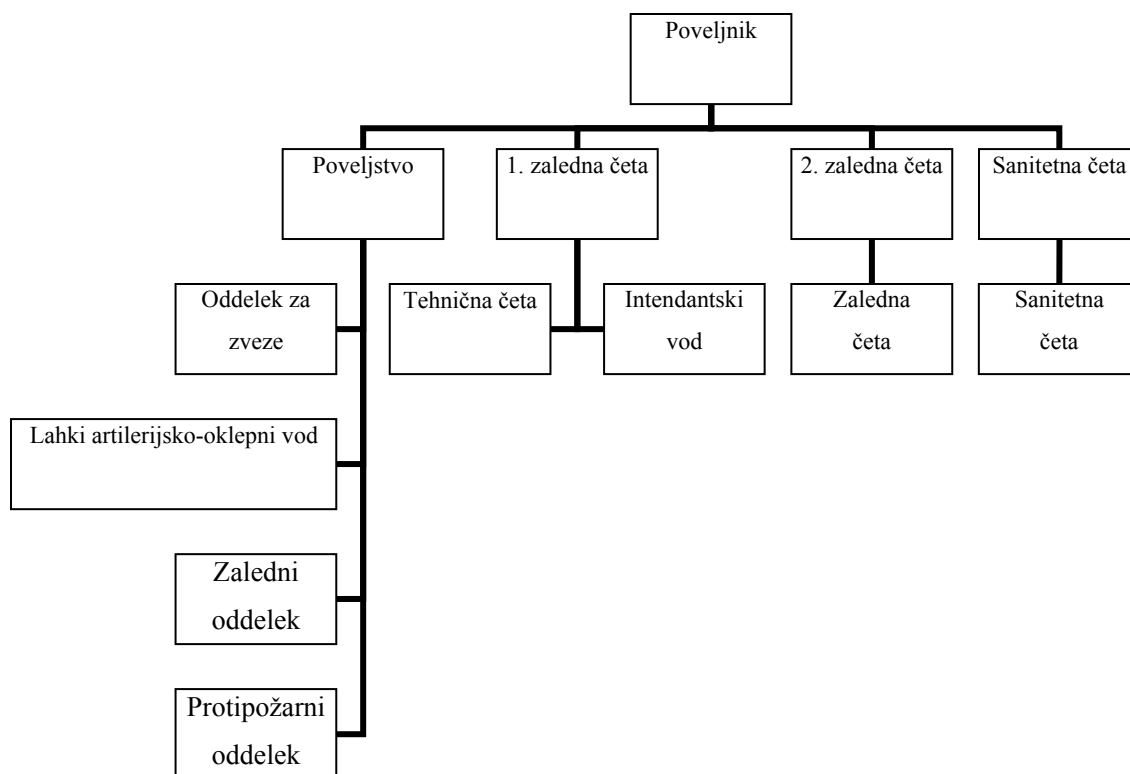
Zaledna podpora se organizira in deluje na osnovi: enotne materialne in zdravstvene podpore vsenarodne obrambe, nanašajoč se na družbenopolitične skupnosti in delovne organizacije; enotnosti organiziranja in delovanja obeh komponent oboroženih sil (Jugoslovanske ljudske armade in Teritorialne obrambe); teritorialnih organizacij z oporo na zaledni infrastrukturi, rezervah in kapacitetah oboroženih sil v vseh pogojih vodenja vsenarodne obrambe; pristojnosti, odgovornosti in medsebojnega sodelovanja poveljstev za načrtovanje, organiziranje in realizacijo zaledne podpore; nerazdeljenih odgovornosti poveljstev oboroženih sil za organizacijo in delovanje zaledne podpore; usposobljenosti operativnih, združenih in višjih rodovskih sestav za samostojno zaledno podporo za določen čas in v skladu z zahtevami oboroženega boja; popolne in pravočasne zaledne podpore podrejenih enot in ustanov; možnosti različnega organiziranja z odgovornimi sestavami za določen teritorij ali za pogoje bojevanja; racionalne in ekonomične organizacije (Pravilo: Pozadinsko obezbeđenje oružanih snaga SFRJ v ratu 1990).

Med **nosilce zaledne podpore** spadajo Štab vrhovnega poveljstva, poveljstva, štabi, uprave, enote in ustanove oboroženih sil ter organi in družbenopolitične organizacije. V vsakem izmed njih so organi za podporo, ki opravljajo načrtovanje in organizacijo (Pravilo: Pozadinsko obezbeđenje oružanih snaga SFRJ v ratu 1990):

- pomočnik poveljnika (načelnika, direktorja, upravnika) za podporo; njegove pristojnosti so v okviru njegovega poveljniškega štaba in uprave, odgovoren pa je tudi za organsko sestavo in sestavo, ki mu je dodeljena;
- operativno podporni organ; je nosilec operativno načrtovanih nalog na kopnem, če pa organ ni vzpostavljen, njegove naloge opravlja pomočnik;
- organi podporne službe in
- drugi uradni organi, ki so nosilci nalog na podlagi Zakona o splošni ljudski obrambi in drugih predpisov.

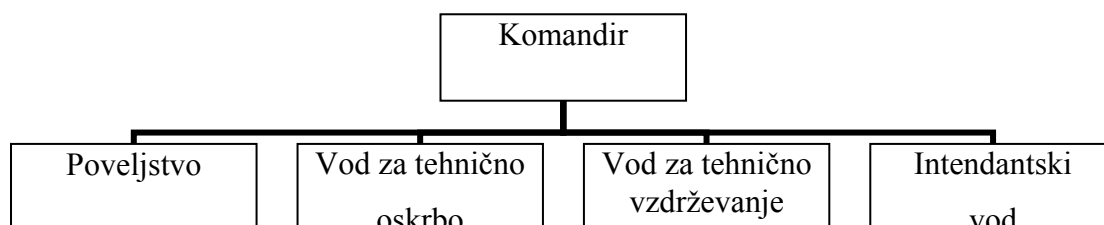
V splošnem naloge nosilcev obsegajo načrtovanje in organizacijo zaledne podpore; sodelovanje z drugimi organi poveljstva na področjih načrtovanja, organiziranja in izvrševanja; poveljevanje podrejenim enotam in ustanovam; izdelavo strokovnih navodil za delovanje v njihovi pristojnosti; predlaganje dejavnosti, proizvodnjo in uvoz materialnih sredstev; predlaganje višine, strukture in razporeditve materialnih rezerv za redno oskrbo enot in ustanov v pristojnosti zaledne podpore, razen za bojna sredstva in strelivo, za katere predloge dajejo taktični nosilci; predlaganje nalog in postavljanje zahtev za raziskovanje na znanstvenih področjih na podlagi interesa; vodenje operativne evidence materialnih sredstev in odgovornost za delovanje PAIS (podpornega avtomatskega informativnega sistema); sodelovanje pri načrtovanju, izobraževanju in izpopolnjevanju starešin; nadzor organizacije in izvrševanje načrtov v nižjih enotah in ustanovah ter neposredno podrejenih enotah in ustanovah ter nudenje strokovne pomoči; preučevanje zalednega podpornega sistema nasprotnika ter preučevanje, analiziranje na podlagi predhodnih izkušenj in iskanje možnih izboljšav (Pravilo: Pozadinsko obezbeđenje oružanih snaga SFRJ v ratu 1990).

Diagram 3.1: Načelna shema zalednega bataljona (v brigadah)

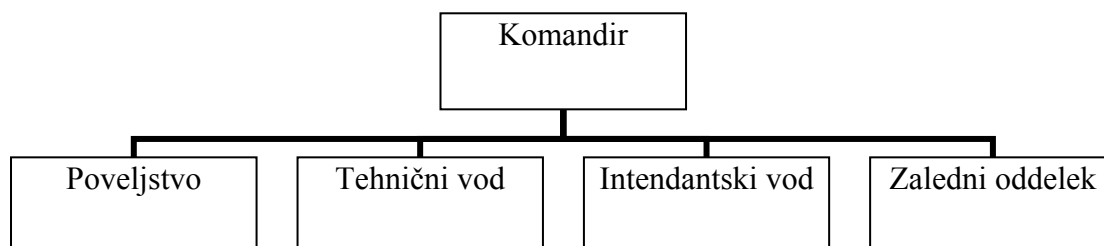
Vir: Pravilo: Pozadinske jedinice taktičkih jedinica kopnene vojske (1986).

Diagram 3.2: 1. zaledna četa

Vir: Pravilo: Pozadinske jedinice taktičkih jedinica kopnene vojske (1986).

Diagram 3.3: 2. zaledna četa

Vir: Pravilo: Pozadinske jedinice taktičkih jedinica kopnene vojske (1986).

3.1 Republiški in Pokrajinski štab teritorialne obrambe

Republiški štab Teritorialne obrambe je nosilec štabov za zaledno podporo enot in ustanov, ki so v organski sestavi, ter drugih podrejenih enot zaledne podpore. Naloge, ki jih izdaja Republiški štab Teritorialne obrambe, prenese na Pokrajinski štab Teritorialne obrambe, kjer naloge opravljajo organi za zaledno podporo (pomočnik za podporo, organ za operativne podporne naloge in organi podpornih služb) v skladu s pravili in predpisi (pravila in navodila podpornih strokovnih služb oboroženih sil, posebna pravila in navodila za Teritorialno obrambo), ki se nanašajo na delovanje organov. Naloge pa izvršujejo na podlagi namena ter formacijske in materialne sposobnosti (Pravilo: Pozadinsko obezbeđenje oružanih snaga SFRJ v ratu 1990).

Podporna baza Teritorialne obrambe (Republiškega štaba Teritorialne obrambe – Pokrajinskega štaba Teritorialne obrambe) je teritorialna enota, namenjena za zaledno podporo štaba in prištabnih enot Republiškega in Pokrajinskega štaba Teritorialne obrambe in na podlagi potreb tudi drugim enotam oboroženih sil. V svoji sestavi ima poveljstvo, skladišča, delavnice, enote za transport in ostalo potrebno za izvajanje nalog zaledne podpore v svoji pristojnosti (Pravilo: Pozadinsko obezbeđenje oružanih snaga SFRJ u ratu 1990).

Diagram 3.4: Republiški štab za TO

Vir: Ministrstvo za obrambo (1993).

4 JUGOSLOVANSKA LJUDSKA ARMADA V SLOVENIJI

Slovensko ozemlje je spadalo v 5. armadno območje, ki je imelo sedež v Zagrebu, poveljeval mu je generalpolkovnik Konrad Kolšek. Slovensko ozemlje je bilo razdeljeno na tri korpus (14. korpus, 31. korpus in 13. korpus – partizanska motorizirana brigada), ki so bili v celoti podrejeni 5. vojaškemu območju (Švajncer 1993).

Neposredno pod poveljstvo 5. vojaškega območja so spadali: mešana artilerijska brigada R-formacije; polk ABKO R-formacije; helikopterska eskadrilja za izvidništvo in zveze; četa za elektronsko izvidništvo; **zaledna baza** R-formacije (10–30 % bojne sestave) v Ljubljani; pontonirski bataljon R-formacije (Švajncer 1993).

14. korpus s poveljstvom v Ljubljani je imel v svoji sestavi: bataljon za zveze; bataljon vojaške policije; motorizirano brigado A-formacije; oklepno brigado A-formacije; motorizirano brigado R-formacije; planinsko brigado B-formacije; mešani artilerijski polk B-formacije; mešani protiolepni polk R-formacije; lahki polk protizračne obrambe B-formacije; diverzantski odred; radio-izvidniški vod; prednjo protiolepno baterijo R-formacije; mejne odseke v Tolminu, Novi Gorici, Sežani in Radovljici (Švajncer 1993).

31. korpus s poveljstvom v Mariboru je imel v svoji sestavi: bataljon za zveze; bataljon vojaške policije; diverzantski odred; motorizirano brigado A-formacije; dve motorizirani brigadi R-formacije; mešani artilerijski polk R-formacije; mešani protiolepni polk R-formacije; lahki polk zračne obrambe R-formacije; inženirski polk R-formacije; prednji protiolepni bateriji R-formacije; mejni odseki v Dravogradu, Mariboru in Murski Soboti.

V okviru 13. korpusa, ki je imel sedež v Reki, je bila v Sloveniji motorizirana brigada A-formacije (Švajncer 1993).

V Sloveniji so bili v okviru 5. korpusa še: letalska brigada; raketni polk protizračne obrambe; bataljon zračnega opazovanja in javljanja z operativnim centrom in radarskimi postajami; letalsko oporišče; raketni divizion protizračne obrambe (Švajncer 1993).

5 OSAMOSVOJITVENA VOJNA 1991

Osamosvojitvena vojna za Slovenijo, znana tudi kot desetdnevna vojna, je potekala od 27. junija do 7. julija 1991. Njen namen je bil odvrniti agresijo JLA na novoustanovljeno, neodvisno demokratično Republiko Slovenijo in s tem ohraniti neodvisnost Republike Slovenije od SFRJ, ki jo je Slovenija razglasila 26. junija 1991 s sprejetjem Temeljne listine o samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije (sprejeta je bila 25. junija). JLA je to pravico Sloveniji odrekala in tako so bile enote JLA napotene proti mejnim prehodom, da bi preprečile ravnanje po naravnem pravu, po pravici do samoodločbe z izgovorom zavarovanja celovitosti SFRJ (Prunk 2002).

Slovenija pa je že imela pripravljene predloge ukrepov obrambe v primeru izvedbe agresije, ki jih sprejela skupina za izvedbo osamosvojitve 15. maja v Poljčanah in so se aktivirali takoj ob nastopu agresije. Aktiviralo pa se je tudi civilno prebivalstvo, kateremu gre velika zasluga za odločno, enotno in predvsem spontano delovanje pri obrambi svoje tako zelene neodvisne države. Vsi slovenski vojaki in oficirji v JLA so bili pozvani k takojšnji zapustitvi JLA, kar so v večini upoštevali. JLA je podcenjevala zmožnosti in moč slovenske Teritorialne obrambe, nepričakovan pa je bil tudi velik medijski odziv, ki je pomembno pripomogel k obveščanju mednarodne javnosti o dogajanju v Sloveniji. Sloveniji je JLA zagrozila z napadom z vsemi sredstvi. Slovenija pa je uspešno zaustavljala JLA, vse dokler mednarodna politika ni sprevidela resničnih namenov JLA in se začela nagibati na slovensko stran. Do hujših spopadov je prišlo pri Trzinu, Brniku, v Rožni dolini, na Holmcu in v Krakovskem gozdu. Do dejanske prekinitve ognja je prišlo 4. julija, JLA je bila prisiljena sprejeti premirje, ki ga je razglasilo predsedstvo Republike Slovenije. 7. julija je bila na Brionih podpisana deklaracija o koncu vojne, pripadniki Teritorialne obrambe so deblokirali vojašnice, pripadniki JLA pa so se vrnili vanje. 26. oktobra 1991 je Slovenijo zapustil še zadnji vojak JLA (Prunk 2002).

6 RAZOROŽITEV TERITORIALNE OBRAMBE

Ukaz za razorožitev je bil izdan 14. maja 1991 z namenom zaplembe vsega orožja Teritorialne obrambe in premestitve v objekte JLA, ki jih varuje vojska. Razorožitev je vodil Republiški štab Teritorialne obrambe, nasprotovanja pa so prihajala od pripadnikov občinskih štabov, na novo konstituirana oblast pa o tem sploh ni bila obveščena (Gabrič in drugi 2008). Predaja naj bi potekala v popolni tajnosti, vrh pa se je na odvzem pripravljal že mesece prej, saj je bil ukaz o pregledu orožja, streliva in minsko-eksplozivnih sredstev izdan že januarja

1991. Aprila je bil izdan ukaz o oddaji trofejnega orožja iz skladišč Teritorialne obrambe (orožje ni bilo uporabno, zato oslabitve zaradi tega ni bilo). Ukaz o pregledu orožja je posebej vseboval informacije o količini in vrsti orožja ter minsko-eksplozivnih sredstvih, ki so bila pod nadzorom občinskih štabov in so se nahajala v objektih zunaj vojašnic (Mikulič 2005). Pristojnost preklica ukaza je bila v rokah predsednika predsedstva republike, ki je ukazal prekinitev odvažanja orožja in zavarovanje skladišč Teritorialne obrambe. S tem je v nadzoru Slovenije ostalo orožje iz 16 občinskih štabov teritorialnih obramb in orožje občinskih organov za ljudsko obrambo (Gabrič in drugi 2008). Nedostopno pa je še zmeraj ostalo sedemdeset odstotkov formacijske in dodatne oborožitve in opreme, saj so bila nekatera skladišča že pred ukazom v sklopih vojašnic ali pa so bila pod nadzorom Jugoslovanske armade (Janša 1992). Teritorialna obramba je svoje orožje hranila v različnih skladiščih, nekaj svojega orožja je imela shranjenega v svojih lastnih podjetjih, ki so bila organizirana v okviru različnih podjetij ter občin; v najetih skladiščih (gasilskih domovih, objektih policije itd.) in v okviru JLA. Prav orožje, skladiščeno na teh zadnjih območjih, je bilo Teritorialni obrambi, kljub temu da ji je pripadalo, nedostopno in se je morala do njega prebiti na različne načine (Krajnc 2009). Viktor Krajnc se pri tem spominja:

- *skladišče Zaloška Gorica je spadalo med ene izmed največjih skladišč minsko-eksplozivnih sredstev⁴, varovala pa ga je manjša enota JLA. Po obkolitvi so pogajanja potekala še dva dni, dokler ni prišlo do končne predaje in zajetja vojakov. Zavzetje je potekalo brez izstreljenega naboja in na podlagi pogajanj;*
- *pri zavzetju skladišča Pečunik, kjer je bilo povečini shranjeno strelivo, pogajanja po obkolitvi niso prinesla zelene predaje, treba je bilo uporabiti orožje, izstreljenih je bilo nekaj strelov na streho, preden je prišlo do predaje;*
- *do predaje skladišča je prišlo že na podlagi dogovora, komandant JLA je brez večjega pregovarjanja dovolil, da Teritorialna obramba svoje orožje odpelje (Teritorialna obramba je iz tega skladišča odpeljala 26 kamionov orožja).*

Do orožja pa se je dalo tudi pretihotapiti, nekateri zaledniki so namreč kljub strogemu varovanju skladišč lahko imeli dostop do prostorov, v katerih se je hranilo orožje Teritorialne

---

⁴ Minsko-eksplozivna sredstva je Teritorialna obramba uporabljala predvsem za blokado cest (Krajnc 2009).

obrambe z izgovori, da je te prostore treba prezračiti ali da morajo dvigniti šotore. Znano naj bi bilo, da so na tak način iz enega izmed skladišč pod sedeži kamionov prepeljali 500 kosov orožja (Krajnc 2009).

Ne glede na to, kako so na koncu zavzeli skladišče, zmeraj je bilo v ozadju znano, da če ne bo šlo drugače, bo treba uporabiti oborožitev. Del oborožitve si je Teritorialna obramba pridobila tudi iz srednjih šol, podjetij in gospodinjstev. Pomemben je bil vsak kos. Vse orožje, do katerega so se dokopali, se je delilo med pokrajine, saj le-to prej ni bilo enakomerno porazdeljeno. Nekatere pokrajine so ga imele več, druge manj (Krajnc 2009).

Rezultat odpora do razorožitve je bil nastanek ene najbolj organiziranih in oboroženih vojaških formacij enot in štabov, ki so jo poimenovali Manevrska struktura narodne zaščite z namenom zavarovanja ukrepov na novo nastajajoče slovenske države ter v primeru agresije zavarovanja ključnih objektov ter zagotovitve orožja za morebitni splošni vpoklic v formacije Teritorialne obrambe. Formacija je na začetku delovala brez zakonske podlage, predstavlja pa zametke Slovenske vojske, ki so jo takrat imenovali Vojska Republike Slovenije (Mikulič 2005).

6.1 Organiziranost Teritorialne obrambe

Teritorialna obramba je bila na vsem ozemlju Jugoslavije organizirana na enakih osnovah in v skladu z načrti obrambe in zaščite, specifičnimi pogoji vsakega posameznega teritorija SFRJ, v organizacijah združenega dela, krajevnih skupnostih, občinah, republikah in pokrajinah ter ostalih družbenopolitičnih skupnostih. Pristojni organi so bili organizirani po teritorialnem in proizvodnem principu (lahko tudi kombinirano) ter v skladu z zakonskimi predpisi in obveznostmi. Organi so se delili na štabe (bili so organizirani v republikah, avtonomnih pokrajinah, medobčinskih regionalnih skupnostih in občinah), enote (njihova organizacija je bila odvisna od potreb in razmer, delile pa so se na manevrske in prostorske) in ustanove, njihova organizacijska struktura pa je bila kljub enotnosti prožna in se je prilagajala potrebam in pogojem oboroženega boja v posameznih teritorialnih delih. Temelji organiziranja Teritorialne obrambe v Sloveniji so izhajali iz ustave, Zakona o splošni ljudski obrambi in družbeni samozaščiti ter Doktrine o splošni ljudski obrambi in družbeni samozaščiti, imela pa je tudi svoje lastne značilnosti (Šuštar 1995).

V skladu z načrti organiziranja, opremljanja, graditve, razvoja in uporabe enotnih sil so tudi organizacija, razvoj, opremljanje in načrti za uporabo sil Teritorialne obrambe. Njihove temelje so določali organi federacije. Enotnost enot je veljala tudi pri orožju in opremi, za

katere je veljalo, da se jih opremlja z lahkim množičnim orožjem za protizračno obrambo ter protioklepni in protidesantni boj ter da se enotam zagotovijo čim večja premičnost in mobilnost, zanesljiva sredstva za zveze in poveljevanje ter da bodo specialistične enote opremljene z najsodobnejšim orožjem in opremo za njihove namene. Njihovo oboroževanje in opremljanje pa je temeljilo na dolgoročnih in kratkoročnih načrtih družbenopolitičnih skupnosti z enotami Teritorialne obrambe (Šuštar 1995).

6.2 Teritorialna obramba Slovenije

Teritorialna obramba je bila predvsem v socialističnih oz. komunističnih državah najširša oblika organiziranja in pripravljanja delovnih ljudi in občanov za oborožen splošni ljudski boj. V skladu z obrambnimi in varnostnimi načrti družbene pomoči in samozaščite opravljajo Teritorialne obrambe tudi druge naloge pri reševanju in zaščiti ob naravnih in drugih nesrečah ter pri preprečevanju in odpravljanju izrednih razmer. Teritorialna obramba je sestavljena iz štabov, enot in zavodov, ki jih v skladu s splošnim načrtom organiziranja in oboroževanja Teritorialne obrambe Republike Slovenije organizirata republiški upravni organ, pristojen za obrambne zadeve, in Republiški štab za teritorialno obrambo (Zakon o SLO in DS).

Teritorialna obramba je predstavljala del oboroženih sil in enotnega sistema splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite v domeni socialističnih republik, avtonomnih pokrajin, občin, mestnih skupnosti in organizacij združenega dela. Organizirana je bila na teritorialnem in proizvodnem načelu, po doktrinarnih načelih⁵, ki so veljala za vso državo. Njena formiranost v sestave in moči je bila odvisna od konkretnih namenov in nalog, od skupine vojakov do brigade. V splošnem pa se je vojaška organizacija teritorialne obrambe zgledovala po izkušnjah NOB, saj so jo vodili nekdanji partizanski komandanti in upokojeni oficirji JLA. Teritorialna obramba pa nikoli ni bila podrejena generalštabu JLA, njen vrh je predstavljal poveljnik Teritorialne obrambe Republike. V okviru republik se je odločalo, kakšne enote bodo ustanovljene (zvezni vrh je predlagal smernice, ki pa niso bile obvezne), Slovenija je oblikovala partizanske enote. Vojaška uprava je delovala na dveh ravneh, republiški in občinski, pokrajine so predstavljale le koordinacijski organ. Velikost, organizacijsko in formacijsko strukturo ter oborožitev in kadrovske sestavo so določale občine. Enote so se

---

⁵ Organizacija je bila opredeljena v Ustavi SFRJ, Zakonu o splošni ljudski obrambi, Doktrini in zasnovi Splošne ljudske obrambe, idejno politični opredelitvi Zveze komunistov Jugoslavije, na osnovah samoupravljanja, osnovah načrtov razvoja oboroženih sil in njihove uporabe, sistemu vodenja in poveljevanja, enotnih osnovah oboroževanja in odločitvah in načrtih družbenopolitičnih skupnosti (Novak 2005).

oblikovale v oddelke, vode, čete, baterije, bataljone in divizije, ponekod pa so se oblikovali tudi odredi (Novak 2005).

V Sloveniji je letne načrte materialnih nabav sprejemal Izvršni svet skupščine SR Slovenije na predlog komandanta Republiškega štaba za Teritorialno obrambo SR Slovenije. Ta je tudi določal merila za oboroževanje in opremljanje Teritorialne obrambe, pokrajinski in občinski štabi pa so skrbeli za načrtno nabavo, shrambo, vzdrževanje, evidenco in nadzor nad predmeti oborožitve in opreme (Šuštar 1995).

Teritorialna obramba nikoli ni predstavljala profesionalne organizacije, zato tudi ni imela temu primernih sredstev, da bi se lahko sama oskrbovala, zato je skrbela JLA kot operativni organ. Na terenu pa je zmeraj predstavljala medprostor v sestavi nekaj ljudi, ki so se aktivirali le v primeru potreb. Lastnih zalednih služb Teritorialna obramba ni imela, po tem pa tudi ni nikoli čutila potrebe, saj je njihove potrebe zadovoljevala JLA. Močan logistični sistem so imele le enote, ki so bile organizirane na ravni bataljona ali višje. Te enote so imele svojo zaledno službo, katere naloga je bila, da enoto v celoti preskrbijo (hrana, namestitev, transport). Enote nižje od ravni bataljona imajo pri sebi le del intendantske opreme, npr. šotore in suhe dnevne obroke hrane, stvari, ki jih potrebujejo le za najnujnejše. V primeru agresije se nanašajo na civilne dejavnike, če je bil premik načrtovan in vnaprej predviden, se je točno vedelo, kje se bo enota nahajala, kje bo imela zagotovljeno namestitev in kje prehrano. Ker pa je pogosto prihajalo do nepredvidenega, so imeli poveljniki za zaledje zmeraj pri sebi posebne naročilnice (dane od občinskega štaba), s katerimi so lahko enoti zagotovili določena sredstva. V teh primerih je bilo treba velikokrat delovati spontano in improvizirano, pri čemer je pomembno vlogo odigralo civilno prebivalstvo. *Večkrat so gospodinje, predvsem za manjše enote, poskrbele za pijačo, velikokrat pa so tudi kaj skuhale in spekle* (Krajnc 2009).

Med vojno se Slovenija ni mogla več zanašati na nakupe pri proizvajalcih iz Jugoslavije, zato je začela posegati po nakupih v tujini, ki so bili tudi cenejši. Poleg streliva so nakupi zajemali še prenosne minomete Armbrust. Ostalo oborožitev so sestavljali še ročni minometi, netrzajni topovi, vodene protitankovske rakete, protiletalski topovi in prenosne rakete. Nujno pa je morala Slovenija poseči po nabavi sredstev za zveze, ki so takrat predstavljale enega izmed največji problemov, s katerimi se je srečevala Teritorialna obramba. Komunikacija je potekala

le na podlagi kurirstva in na podlagi stacionarnih zvez (kolikor se je le dalo, saj so bile te zveze izpostavljene prisluškovalnim napravam in zato niso bile koristne) (Lipič 2009). Sredstva za zvezo, ki jih je imela Teritorialna obramba, so bila zelo stara in slabo vzdrževana, kar je predstavljalo največji problem. Mobiteli tedaj še niso bili v množični uporabi. *PTT mi je podarila dva mobitela, poročanje s terena je postalo mnogo hitrejše* (Krajnc 2009).

Pojavile so se tudi potrebe po uniformah in vozilih. Uniforme so pripadniki Teritorialne obrambe dobili šele konec maja oz. v začetku junija tik pred vojno, saj je njihova proizvodnja nekoliko zamujala. Prvotna naloga je bila izdelava kokard, za kar je poskrbelo podjetje AUREA, ki je izdelovalo tudi nove čine in oznake teritorialne obrambe. Potreba po novih uniformah je bila večja zaradi močne želje pripadnikov teritorialne obrambe, da se čim prej začnejo tudi od zunaj razlikovati od vojakov JLA (Krajnc 2009).

Teritorialna obramba je imela v svoji lasti le približno 1–2 % vozil, zato je le-ta morala pridobiti iz popisa, kar je pomenilo, da so morali občani in podjetja nuditi svoja vozila ter drugo tehniko. Potrebe so bile predvsem po kamionih za prevoz ljudi in materialnih sredstev. Zraven vsakega vozila je spadal tudi njegov lastnik, ki je moral poskrbeti, da je bilo vozilo prepeljana na določeno zbirno točko, da je bil tank poln in da je bilo primerno vzdrževano. Lastniki teh vozil so dobili tudi refundacijo, s katero so se jim delno povrnili stroški, obenem pa je refundacija za takratne razmere za Teritorialno obrambo predstavljala cenejšo rešitev (Krajnc 2009). Ko je med vojno prišlo do zavzetja večjih vojašnic, ki so v svoji pristojnosti imele večje in različne količine motornih vozil, se je pojavil nov problem. Kako zagotoviti vzdrževanje le-teh, kajti teritorialna obramba pred vojno v sklopu JLA ni bila pooblaščen za vzdrževanje, ampak je spremljala le npr. roke uporabnosti orožja in jih po njihovem preteku pošiljala pristojnim enotam JLA. Teritorialna obramba je med vojno morala sama poskrbeti za vzdrževanje, usposobljenega kadra za to pa ni imela. V vzhodnoštajerski pokrajini je v ta namen po zavzetju mariborske vojašnice iz ujetništva prepeljala štirideset ljudi, ki so bili primerno usposobljeni. Ta ekipa je kasneje v času vojne predstavlja jedro, nameščena je bila v hladilnici sadja pri Lenartu, ki jo je Teritorialna obramba izpraznila za namen skladišča (Lipič 2009).

Teritorialna obramba je bila tesno **povezana s civilno obrambo**, v okvir katere so spadala civilna zaščita; društva (strelska, lovska, taborniška); krajevne skupnosti in nekatera podjetja.

Slednja je treba še posebej poudariti, saj so v takratnem obdobju nosila ime »podjetja posebnega pomena«, njihova funkcija je bila, da v izrednih razmerah normalno funkcionirajo (npr. železnice, bolnišnice, določena trgovska podjetja). Nekateri prostori teh podjetij so Teritorialni obrambi služili za skladišča, podjetja pa so morala poskrbeti za njihovo varovanje. V Sloveniji je bilo približno 27 takih podjetij, imela pa so tudi svoje enote (vode in čete), nekatera izmed teh podjetij so bila Gorenje, Slovenske železnice, EMO Celje, AUREA itd. Že pred vojno pa je vsako podjetje imelo svoj obrambni načrt (tudi vrtci, srednje šole), v katerem je bilo vse natančno opredeljeno, kako se bodo aktivirali in delovali v primeru agresije. *Tako je npr. podjetje Petrol v obrambnih načrtih Teritorialne obrambe bilo zadolženo za oskrbo z nafto v primeru agresije in je zmeraj vedelo, da mora imeti recimo vedno na zalogi 20 % stalne rezerve nafte, da jo bo lahko takoj ob potrebi ponudilo kot blagovno rezervo vojski* (Krajnc 2009).

V okviru krajevnih skupnosti so delovale predvsem kurirske službe, ki so bile dobro organizirane. Izvajale so se naloge osveščanja ljudi (skrbeli so, da so bile poti do zaklonišč dobro označene), pred vojno pa se je veliko gradilo na akciji NNNP (Nič nas ne sme presenetiti). Na ravni krajevnih skupnosti je bila organizirana tudi Terensko-izvidniška obveščevalna služba (TIOS), ki so jo sestavljali domačini (lovci, gozdarji), ki niso bili profesionalci za to področje, so pa zelo dobro poznali območje, ki ga je tista skupnost pokrivala. O dogajanju na terenu so bili zmeraj obveščeni, v lasti so imeli tudi seznam vseh ljudi na območju, ki so ga pokrivali, tako da so zmeraj vedeli, na koga se lahko za določeno stvar obrnejo (Krajnc 2009).

6.3 Financiranje teritorialne obrambe

Teritorialna obramba se je v Republiki Sloveniji financirala iz naslednjih virov (Krajnc 2009):

- iz republiškega proračuna, ki je financiral nabavo najpomembnejše opreme in oborožitve;
- iz občinskega proračuna, ki je predstavljal tudi največji delež financiranja, iz njega pa sta se financirali nabava intendantske opreme in izgradnja infrastrukture;
- iz proračunov podjetij, iz katerih so financirali vzdrževanja skladišč in enot, ki so bile pod njihovo pristojnostjo, velikokrat pa so podjetja prispevala finančna sredstva za nabavo potrebne opreme;

- iz vojnega plena, ki so ga po vojni enote večinoma prodale in iz pridobljenih sredstev financirale obnovo infrastrukture ali nabavo materiala.

Vsaka država pa je imela še možnost financiranja iz tako imenovanega »vojaškega servisa«, ki se je nahajal v Beogradu. Ta servis je državam nudil možnost najema kredita po zelo ugodnih pogojih in nizkih obrestnih merah. Sredstva so se najemala namensko npr. za izgradnjo skladišč, učnih centrov itd. (Krajnc 2009).

7 VOJAŠKA LOGISTIKA SLOVENSKE VOJSKE

Zagotavljanje logističnega delovanja v Slovenski vojski izvajajo poveljstva, enote in zavodi Slovenske vojske, logistične enote zaveznikov in pogodbeni izvajalci. Njen glavni cilj pa je zagotovitev delovanja poveljstev, enot in zavodov, učinkovito in uspešno načrtovanje izvrševanja premikov sil in sredstev ter njihovo ohranjanje na zahtevani stopnji delovanja (Lavtar 2005). Vrh hierarhije dokumentov, ki opredeljujejo vojaško logistiko Slovenske vojske, predstavlja novonastala Doktrina vojaške logistike, sledijo ji Direktiva Slovenske vojske za logistiko, Direktive funkcionalnih področij logistične podpore (navodila in pravila) in Ukazi s standardnimi in operativnimi postopki (Žurman in drugi 2008).

Vojaško logistiko Slovenske vojske med seboj povezuje in sestavlja šest logističnih funkcionalnih področij (Podbregar 2008):

- oskrbovanje,
- premiki in transporti,
- vzdrževanje materialnih sredstev,
- zdravstvena oskrba,
- vojaška infrastruktura,
- finančna zagotovitev.

7.1 Oskrbovanje

V Slovenski vojski je organiziranost vojaške logistike opredeljena v Ukazu za organizacijo in izvajanje oskrbovanja v Slovenski vojski, v katerem so določena splošna navodila, vrste, načini, postopki in posebnosti pri posameznem razredu oskrbovanja ter spremljanje in vodenje evidenc po razredih oskrbovanja (Podbregar 2008).

Oskrba je organizirana na podlagi treh metod (Puh, Pull in neposredno), ki se med seboj dopolnjujejo in prekrivajo s ciljem učinkovitega in pravočasnega oskrbovanja enot. Po metodi Puh oskrba poteka neodvisno od uporabnikove dejanske porabe in zalog, to je po načrtu na podlagi pričakovane porabe. Metoda Pull uporabnika oskrbuje po načrtu na podlagi njegovih zahtevkov. Neposredno oskrbovanje uporabnika poteka neposredno do končnega uporabnika, uporablja se zlasti v negotovih situacijah in v primerih izrednih zahtev za oskrbo. Uporaba metod se izvaja na podlagi *razdelitve na oskrbni točki (prevzem)*, kjer uporabnik prevzame blago na vnaprej določeni oskrbovalni točki in na *način distribucije enot (dostava)*, kjer distributer ali LOGE (logistične enote) dostavlja blago neposredno do uporabnika, ki je odgovoren tudi za transport do uporabnika. Možna je tudi kombinacija načinov za doseganje večje učinkovitosti (Podbregar 2008).

Med logistične storitve štejemo pripravo hrane, oskrbo z vodo, kopanje, pranje, kemično čiščenje, zamenjavo in popravilo oblačil, obutve in osebne opreme, frizerske, gostinske, trgovske, poštna in komunalne storitve ter storitve v povezavi z mrtvimi pripadniki oboroženih sil. Slovenska vojska storitve zagotavlja s svojimi lastnimi zmogljivostmi in s pomočjo zunanjih izvajalcev (na podlagi pogodb in sporazumov), njihov nosilec znotraj Republike Slovenije je PEZ (poveljstvo, enote in zavodi), v tujini pa NSE. Sile za izvajanje storitev lahko razdelimo na premostljive, ki zagotavljajo pripravo hrane, oskrbo z vodo, pranje perila in delno poštna storitve z lastnimi silami, in nepremostljive sile, ki delujejo na podlagi pogodb in sporazumov z izjemo priprave hrane, oskrbe z vodo in poštnih storitev (Podbregar 2008).

7.2 Premiki in transporti

Premiki in transporti zajemajo dejavnosti, ukrepe in postopke za načrtno koriščenje prometnic, urejen premik kolon in vozil ter ekonomično koriščenje razpoložljivih transportnih kapacitet. V ta sklop spadajo delovanje voznega parka, premiki, transporti ter nadzor in koordinacija. Slovenska vojska svoje transportne kapacitete zagotavlja z lastnimi sredstvi in ob pomoči zunanjih izvajalcev na podlagi sporazumov in pogodb. Organizacija pa poteka na teritorialnem principu. Za načrtovanje in izvedbo premikov so odgovorna poveljstva na strateški, operativni in taktični ravni, v Natu pa Natov poveljnik (Podbregar 2008).

Strateški premiki se usklajujejo z Zavezniškim centrom za koordinacijo premikov, za načrtovanje pa se uporablja zavezniški programski produkt za načrtovanje premika in

razmestitev ADAMS (Allied Deployment And Movement System). Njihovo poročanje pa se izvaja ob pomoči programskega produkta logističnega poročanja LOGREP (Logistic Reporting). Uporablja se skupna baza podatkov LOGBASE (baza logističnih podatkov) (Podbregar 2008).

Za usklajevanje premika na operativni ravni se uporablja nacionalni programski produkt za načrtovanje in spremljanje premikov, ki se izvaja po teritorialnem principu in z vključevanjem enot vojaške policije. Poročanje se izvaja skladno s sistemom poročanja v Slovenski vojski, prav tako pa tudi na taktični ravni (Podbregar 2008).

Za poročanje, nadzor in spremljanje premikov je VTP (vojaško teritorialno poveljstvo) odgovorno Nacionalnemu centru za koordinacijo premikov, po liniji poveljevanja pa poveljstvu enot vojaške policije posreduje zahteve za izvajanje spremljanja organiziranih kolon vojaških vozil z vojaško policijo (Podbregar 2008).

Svojo transportno enoto imajo bataljoni in višje enote, dopolnjujejo se z lastnimi transportnimi sredstvi ter s sredstvi iz najema. V premostljivih silah pa so lahko le transportna sredstva Slovenske vojske. Na ravni poveljniško-logistične čete bataljona ali višje je eden ali več transportnih oddelkov, v premostljivem logističnem bataljonu pa eden ali več transportnih vodov. Logistična transportna četa se nahaja v LOGP (logistično poveljstvo) (Podbregar 2008).

7.3 Vzdrževanje materialnih sredstev

Vzdrževanje materialnih sredstev v Slovenski vojski zajema osnovno vzdrževanje materialnih sredstev, tehnično vzdrževanje materialnih sredstev, evakuacijo materialnih sredstev in upravljanje z nadomestnimi deli (Podbregar 2008).

V skladu z organizacijsko shemo vzdrževanja materialnih sredstev v Slovenski vojski PEZ načrtuje, organizira, izvaja in kontrolira vzdrževanje materialnih sredstev. Vzdrževanje poteka po tehnoloških stopnjah ter v skladu s tehnološko- tehničnimi zahtevami, eksploatacijskimi in časovnimi normativi in izraženimi potrebami poveljstev in štabnih organov, odgovornih za zagotavljanje bojne pripravljenosti sredstev in enot. Prednost imajo sile z visoko stopnjo pripravljenosti, organizacija vzdrževanja pa se določi z izvedbenim načrtom vzdrževanja materialnih sredstev. V primeru evakuacije materialnih sredstev to nalogo prevzame LOGE z formacijskimi sredstvi za izveleko, ki izvaja tudi transport, za pomoč pa se lahko zaprosi tudi zunanje izvajalce (Podbregar 2008).

7.4 Zdravstvena oskrba

Zdravstvena oskrba Slovenske vojske zajema preventivno zdravstveno varstvo, kurativno dejavnost in veterinarsko oskrbo. Zdravstvena oskrba zajema štiri ravni, ki so vključene v ravni logistične podpore. Prvo (osnovni preventivni ukrepi, splošni zdravstveni pregledi, oskrba lažje poškodovanih in obolelih) in drugo (sprejem in triaža, oživljanje, medicinska oskrba na višjem medicinsko strokovnem nivoju) raven zdravstvene oskrbe zagotavlja Slovenska vojska samostojno, tretja (sekundarna zdravstvena oskrba z vsemi elementi hospitalizacije) in četrta (dokončna oskrba pacientov) raven pa se zagotavljata preko sistema javnega zdravstva ali preko zdravstvenih sistemov drugih držav ali vojska (Podbregar 2008).

7.5 Vojaška infrastruktura

Vojaška infrastruktura predstavlja del obrambne infrastrukture Republike Slovenije za potrebe Slovenske vojske, ki z njo tudi upravlja. Vsi upravitelji vojaških objektov na osnovi Pravil službe predpišejo ukrepe za pravilno in varno uporabo vojaške infrastrukture, predpišejo se tudi hišni redi in elaborati uporabe vadišč in strelišč (Podbregar 2008).

Poveljstva, enote in zavodi na področju uporabe in vzdrževanja vojaške infrastrukture izvajajo kontrolo, redno poročajo in nadzorujejo. Nadzore izvaja tudi Inšpektorat Republike Slovenije za obrambo, poveljniki kakor tudi štabni organi, pristojni za določena področja vzdrževanja, izvajajo poveljniške preglede uporabe in vzdrževanja. Kontrolne preglede izvajajo uporabniki vojaške infrastrukture in njihovi upravniki. Nadzore pa lahko izvršujejo tudi pristojni inšpektorji (Podbregar 2008).

7.6 Finančna zagotovitev

Finančna zagotovitev vključuje načrtovanje finančnih virov, izvrševanje finančnega načrta ter analiziranje in poročanje o uresničevanju finančnega načrta. Notranji nadzor nad finančnimi sredstvi poleg Generalštaba Slovenske vojske, Poveljstva sil Slovenske vojske in poveljstev na ravni brigad izvajajo še Računsko sodišče, Proračunska inšpekcija MF, Inšpektorat Republike Slovenije za obrambo in Notranja revizijska služba Ministrstva za obrambo (Podbregar 2008).

Logistika v Slovenski vojski je danes organizirana na treh nivojih, in sicer na strateškem, operativnem in taktičnem.

Na strateškem nivoju z logistiko upravlja Generalštab Slovenske vojske z oblikovanjem glavnih razvojnih smernic, normativnih zadev in usmerjanjem podrejenih enot pri realizaciji svojih ciljev. V Generalštabu logistiko vodi Združeni sektor za strateško logistiko, ki ima podrejen Oddelek za finance, Sektor za opremljanje in Sektor za uporabno logistiko (ta se naprej deli na Oddelek za logistično načrtovanje in razvoj ter Oddelek za načrtovanje vojaške infrastrukture).

Operativni nivo logistike zavzema Poveljstvo sil in Poveljstvo za doktrino, razvoj in usposabljanje z usposabljanjem logistov in drugih pripadnikov s področja logistike ter z razvojem in določitvijo novih smernic, ki jih mora odobriti Generalštab. Pomembno vlogo ima Sektor vojaške logistike (pod Centrom za doktrino in razvoj), ki izdeluje podlage za organizacijo, razvoj in operativno delo logistike, obenem pa sistem logistike usklajuje z zahtevami zveze NATO in civilnim sistemom logistike v Republiki Sloveniji. Sektor se deli na oddelek za oskrbovanje, vzdrževanje, premike, transport in zdravstveno zagotovitev. V ta nivo spadajo Poveljstvo za podporo, Logistični bataljon, 670. logistični bataljon, Letalska baza, enote vojašnic, logistične enote v brigadah in bataljonih, Vojaška zdravstvena služba, zdravstvene enote ROLE-1 in ROLE-2 ter vojaška teritorialna poveljstva.

Na taktičnem nivoju se logistika izvaja v praksi, zanjo skrbi Poveljstvo za podporo in logistične enote bataljonov, čet in nižje (Verbič 2007).

8 LOGISTIKA SLOVENSKE VOJSKE PO VSTOPU V ZVEZO NATO

Od vstopa Slovenije v zvezo NATO mora Slovenija upoštevati Natove logistične postopke, načela in odgovornosti, obenem pa mora zagotavljati določen nivo logistične samozadostnosti. Pri tem je Slovenija morala izvesti mnogo prilagoditev, od spremembe njene strukture do spremembe sistema logističnega oskrbovanja; spremembe pa niso bile le tehnične, ampak tudi vsebinske. Temelj predstavlja Natova Združena logistična doktrina (Allied Joint Logistic Doctrine AJP-4). Svoje obveznosti Slovenija vestno izpolnjuje že od leta 1997, ko je postala članica Partnerstva za mir, vloga logistične podpore pa se z vse večjim sodelovanjem Slovenije v kriznih žariščih povečuje in mora biti obsežna, učinkovita in ekonomična. Ta podpora pa je odvisna od nacionalne vojaške logistike, večnacionalne skupne logistične podpore in podpore države gostiteljice. Pripomore pa tudi k večjemu pomenu logističnega načrtovanja na nacionalni logistični ravni (Podbregar 2008).

V operacijah kriznega odzivanja nacionalno logistično podporo zagotavljata logistična enota, ki je v organski sestavi, in Nacionalni podporni element (ni vezan na Natove zahteve, njihova prisotnost pa je s strani Nata zaželeno), ki povezuje vojaško logistiko na ozemlju Republike Slovenije z logistično enoto na območju operacije. Vse večjo vlogo pa bodo začeli prevzemati zunanji viri zagotavljanja logistične podpore, ki bodo s tem zagotavljali dodatne logistične zmogljivosti na podlagi pogodb in sporazumov, s tem pa bodo prevzeli pomembno vlogo logistične podpore silam Slovenske vojske na kriznih območjih (Podbregar 2008).

9 SKLEP

Slovenija je s svojo odločnostjo in zavzetostjo dokazala, da se da premagati tehnološko močnejšega nasprotnika. Treba je imeti le pravo voljo, za katero je v Sloveniji stal še pomembnejši dejavnik, civilna obramba. Civilna obramba je bila angažirana v celoti, vsak subjekt je vedel, kakšna je njegova vloga in katere naloge mora opraviti v primeru nastopa agresije. Zasluga za to gre zelo dobri pripravi na vojno v okviru Splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite, ki je imela pripravljenih veliko obrambnih načrtov, ki so jih dobili vsi subjekti, vključeni v agresijo. Skrbno načrtovane priprave prav tako predstavljajo posebnost, ki je druge republike niso imele, saj se Teritorialna obramba ni tako množično organizirala nikjer, res pa je, da so v Sloveniji 90 % sestave Teritorialne obrambe predstavljali Slovenci. Veliko pozornosti je bilo namenjene tudi projektu Nič nas ne sme presenetiti, v okviru katerega se je prebivalstvo pripravljalo na to, kako naj ravna in se vede, če bo prišlo do agresije. Prav zaradi velike vloge in angažiranosti civilne obrambe lahko potrdim hipotezo, da je *vojaška logistika med vojno temeljila predvsem na civilni oskrbi*, saj so bili ravno posamezniki in določena podjetja iz civilne sfere tisti, ki so na podlagi pogodb z državo oskrbovali Teritorialno obrambo.

Kljub dejstvu, da se je že vnaprej vedelo, kje bo Teritorialna obramba prišla do določenih sredstev in potrebnih količin, ki jih bo potrebovala, se je le-ta večkrat znašla v nepredvidljivih razmerah, v katerih je bilo marsikaj prepuščeno spontanosti in improvizaciji. S tem lahko delno potrdim in delno zavrnem zastavljeno hipotezo, da je *oskrba bila prepuščena improvizaciji in spontanemu razvoju dogodkov, sproti pa se je tudi prilagajala tedanjim možnostim in potrebam*. Vse to pa potrjuje tudi to, da logistični sistem v vojni za Slovenijo še ni bil razvit, logistična oskrba pa je bila za tedanje razmere dobro organizirana, kar sta potrdila tudi oba intervjuvanca.

Z zavzemanjem vojašnic in s tem pridobivanjem vedno večjega števila oborožitve se je med vojno vloga logistike iz dneva v dan krepila in postajala vedno bolj organizirana. Teritorialna obramba je dobivala nove pripadnike, kar je pomenilo, da je bilo treba količinsko povečati prehrano, poskrbeti za vedno večje nastanitvene prostore, vedno več je bilo orožja in novih vozil, katera je bilo treba vzdrževati. Pomen logistike se je s tem začel krepiti in dobivati neko novo obliko. Po vojni se je začelo množično pisanje pravil in učbenikov, veliko je bilo prevajanj, začelo se je zaposlovanje novih ljudi kot tudi starešin in častnikov, predvsem v

učnih centrih, vključevati pa so se začele tudi ženske. Začela so se obnavljanja prostorov za vojsko (tudi del teh so po vojni brezplačno opremila nekatera podjetja). Začelo se je tudi novo opremljanje vojske, kljub embargu, ki je takrat veljal na orožje, poudarjal pa se je predvsem pomen častnikov in podčastnikov. Intenzivno se je začelo govoriti o Slovenski vojski, ki je formalno nastala šele februarja 1995.

10 LITERATURA

1. Furlan, Branimir, Janez Cerkovnik, Boris Gorjup, Marijan Ivanuša, Martin Kojadin, Kamil Lasič, Vasilijev Maraš, Davorin Rečnik, Branko Špur, Miloš Šonc, Marjan Tušak, Marko Unger in Rudi Vrabič. 2006. *Vojaška doktrina*. Ljubljana: Defensor. Dostopno prek:
http://www.mors.si/fileadmin/mors/pdf/dokumenti/vojd2006_slo.pdf (1. september 2009).
2. Gabrič, Aleš, Damjan Guštin, Vladimir Prebilič, Jože Prinčič, Cirila Toplak in Andreja Valič Zupan. 2008. *Osamosvojitve Slovenije: priročnik za učitelje osnovnih in srednjih šol*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
3. Gažević, Nikola. 1972. *Vojna enciklopedija – 3. knjiga*. Beograd: Redakcija vojne enciklopedije.
4. Janša, Janez. 1992. *Premiki: nastajanje in obramba slovenske države 1988 – 1992*. Ljubljana: Založba Mladinska knjiga.
5. Krajnc, Viktor. 2009. Intervju z avtorico. Celje, 3. september.
6. Lavtar, Branko. 2005. *Izboljšanje organizacijske oskrbe z nadomestnimi deli za vzdrževanje materialnih sredstev v Slovensko vojski*. Kranj: Fakulteta za organizacijske vede.
7. Lipič, Ladislav. 2009. Intervju z avtorico. Črnelavci, 3. september.
8. Mikulič, Albin. 2005. *Uporniki z razlogom*. Ljubljana: Ministrstvo za obrambo Republike Slovenije, Slovenska vojska in PDRIU.
9. Ministrstvo za obrambo. 1993. *Osnovni podatki o obrambnem sistemu in oboroženih silah*. Ljubljana: Ministrstvo za obrambo in Revija Obramba.
10. Nanut, Karlo, Matjaž Bizjak, Janez Butara, Damjan Guštin, Tomaž Kladnik, Zvezdan Markovič, Rok Stergar, Tomaž Teropšič in Marjan Vešnar. 2005. *Vojaška zgodovina: Vojna za Slovenijo 1991*. Ljubljana: Generalštab Slovenske vojske, Center za vojaško-zgodovinske dejavnosti.
11. Novak, Roman. 2005. *Podoba Teritorialne obrambe Slovenije v častniku »Delo« med leti 1968-1989*. Diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
12. Podbregar, Iztok. 2007. *Skripta za predmet vojaška logistika*. Celje: Fakulteta za logistiko.
13. *Pravilo: Pozadinske jedinice taktičkih jedinica kopnene vojske*. 1986. Beograd: Savezni sekretarijat za narodno odbranu.

14. *Pravilo: Pozadinsko obezbeđenje oružanih snaga SFRJ v ratu*. 1990. Beograd: Savezni sekretarijat za narodnu odbranu.
15. Prebilič, Vladimir. 2006. *Vojaška logistika: Teorija in zgodovina*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
16. Prunk, Janko in Martin Ivanič. 1996. *Osamosvojitve Slovenije: s kratkimi orisom slovenske zgodovine*. Ljubljana: Založba Grad.
17. Senior Nato Logisticians Conference. 1997. *Nato Logistics Handbook*. Brussels: Nato Logistics Sekretariat.
18. Šuštar, Janez. 1995. *Nastanek, razvoj in preobrazba teritorialne obrambe Republike Slovenije v Slovensko vojsko*. Diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede.
19. Švajncer, Janez. 1993. *Obranili domovino: Teritorialna obramba Republike Slovenije v vojni za svobodno in samostojno Slovenijo 1991*. Ljubljana: Viharnik.
20. Verbič, Marko. 2007. *Sistem logistike po vstopu Slovenije v Nato*. Diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
21. *Zakon o splošni ljudski obrambi in družbeni samozaščiti*. Ur. l. SRS 35/82 (11. november 1982).
22. Žurman, Milan, Mihajl Bukovec, Iztok Čebokli, Jože Frol, Danilo Jazbec, Zlatka Knez, Andrej Ovčar, Andrej Prinčič, Jože Rotar, Tatjana Šter, Ivan Turnšek in Drago Vrečar. 2008. *Doktrina vojaške logistike*. Ljubljana: Poveljstvo za doktrino, razvoj, izobraževanje in usposabljanje.